

Koning Belsazar

Periodethema: Daniël
Daniël 5

INLEIDING

De vorige keer is verteld uit Daniël 3 over de drie jongelingen in de vurige oven. In hoofdstuk 5 gaat het over een nieuwe Babylonische koning, genaamd Belsazar (Aram. 'Bel bescherme de koning'). Uit vers 2 en 11 zouden we kunnen concluderen dat dit een zoon van Nebukadnezar is. Uit buiten-Bijbelse bronnen, bijv. uit de werken van de Joodse geschiedschrijver Flavius Josephus, weten we echter dat Nebukadnezar geen zoon met de naam Belsazar gehad heeft. Nebukadnezar is na zijn dood in 562/561 v. Chr. opgevolgd door zijn zoon Evil- Merodach. Deze koning werd na enkele jaren door zijn zwager (de man van zijn zus) vermoord en door hem opgevolgd. Nadat er nog een derde kort geregeerd had, werd door samenzweringen op zeker moment Nabonidus koning, ook een schoonzoon van Nebukadnezar. Nu was deze Nabonidus een merkwaardig figuur. Hij voelde zich meer oudheidkundige dan koning en bracht meer tijd door in de bibliotheek dan dat hij zich bezighield met bestuurlijke en militaire zaken. Toch was hij officieel koning toen Babel veroverd werd door de Meden en Perzen in 539 v. Chr. Omdat Nabonidus zich met andere zaken bezig hield dan van hem verwacht werd, verwachtte men meer van zijn zoon Belsazar, die als een soort onderkoning de zaken voor zijn vader waarnam. Hiermee wordt het slot van vers 7 duidelijk. Als Belsazar de juiste uitlegger van het schrift op de muur belooft dat hij de derde heerser zal zijn in het koninkrijk, dan is hijzelf de tweede en zijn vader de eerste. Als Belsazar in vers 2 en 11 de zoon van Nebukadnezar wordt genoemd, moeten we bedenken dat 'zoon' in de Bijbel ook kleinzoon of achterkleinzoon kan betekenen of nog verder terug.

Hierbij moeten we ook vermelden dat in het Hebreeuws of het Aramees geen woord voor 'grootvader' bestaat. Het woord 'vader' wordt dan in de Schrift ook gebruikt in de betekenis van 'voorvader'. De Joden noemen Abraham ook hun vader. Verder merken we op dat Daniël onder Belsazar niet meer de vooraanstaande positie heeft die hij had bij Nebukadnezar.

a. Belsazars feest (Dan. 5: 1-4)

UITLEG VAN DE TEKST

Koning Belsazar (vers 1) richt een feestmaal (Aram. lechem wat ook 'brood' betekent) aan, terwijl het Babylonische wereldrijk bijna veroverd is door de Meden en de Perzen. Het grootste gedeelte van de stad Babel is al in handen van de tegenstanders, alleen de paleisburcht nog niet. Dat is een groot gebied met sterke vestingwerken en vele voorraden. Toch is er grote dreiging, want de vijanden liggen voor de poort. De genodigden aan deze maaltijd zijn de 'geweldigsten' (Aram. Rabraran wat 'machthebber, aanvoerder, leider betekent'), mensen die een belangrijke taak hadden in de regering van zijn land. Belsazar rekent er blijkbaar op dat de stad niet in te nemen is. Hij schroomt niet om tijdens de belegering een feestmaal te houden. Nadat hij de wijn (Aram. Chamar) geproefd heeft (vers 2), geeft hij opdracht om de gouden en zilveren schalen (Aram. ma'an wat een aanduiding is voor allerlei gebruiksvoorwerpen) te halen die Nebukadnezar uit de tempel te Jeruzalem had meegenomen. Het zijn de heilige voorwerpen, die alleen gebruikt mochten worden in en voor de dienst van de Heere.

Nebukadnezar heeft ze niet gebruikt, maar Belsazar laat ze te voorschijn halen (vers 3) uit de schatkamers om ze te vullen met wijn en eruit te drinken op het feest. Hierdoor worden de aan de dienst van de Heere gewijde voorwerpen ontheiligd en de Heere bespot en veracht. Terwijl ze drinken (vers 4) prijzen ze de afgoden. De Heere wordt op één lijn gezet met de afgoden.

TER OVERWEGING

Als het in dit gedeelte over een feest gaat, zullen de kinderen waarschijnlijk denken aan feesten die ze zelf bijwonen. Maak duidelijk dat een feest niet verkeerdt hoeft te zijn als de Heere maar gedankt wordt en met Zijn Woord rekening wordt gehouden. Op een feest waar gespot wordt met God en Zijn dienst horen we niet te zijn. De omstandigheden zijn er niet naar om feest te vieren, maar Belsazar doet alsof er niets aan de hand is. Terwijl de nacht van het oordeel komt, viert de koning met de zijnen feest. Hij gelooft niet dat het mis kan gaan. We zien dat ook in onze tijd. Mensen leven alsof ze het eeuwige leven hebben. Wie leeft er met de wetenschap dat ons leven zo maar voorbij kan zijn? Wie denkt er nog na over wat er volgt na de dood? Daar ligt een taak voor ons om het daarover te hebben met mensen, die de Heere niet (meer) kennen. Ieder mens zal immers eens voor God verschijnen.

b. Gods ingrijpen (Dan. 5: 5-12)

UITLEG VAN DE TEKST

Terwijl er volop wordt gefeest, verschijnt er opeens een hand op de muur van de feestzaal (vers 5). Het zijn eigenlijk een paar schrijvende vingers. Op de witte kalkmuur tegenover de kandelaar wordt wat geschreven. De koning ziet het en schrikt zo, dat hij niet in staat is overeind te komen. Alle kracht vloeit weg uit zijn benen. 'Zijn gedachten verschrakten hem' (vers 6). De koning kan de opgeschreven woorden niet lezen, maar begrijpt dat daar een voor hem belangrijke boodschap staat. In paniek (vers 7) laat Belsazar de sterrenkijkers (Aram. asjaph sterrenkijker of bezweerder), de Chaldeënen (Aram. kasjdei letterlijk 'kluitenbrekers', vaak gebruikt als aanduiding voor mensen die men wijs achtte) en de waarzeggers (Aram. gazar van een werkwoord wat 'bepalen' betekent. Hij die bepaalt hoe het zal gaan) roepen. De wijzen van Babel moeten dit geheimzinnige schrift verklaren. Belsazar belooft dat degene die het kan lezen en uitlegen met purper bekleed zal worden, een gouden keten om zijn hals zal krijgen en de derde heerser in het koninkrijk zal zijn. Maar de wijzen kunnen het niet lezen en uitleggen (vers 8). Nog groter wordt de paniek bij de koning en ook bij de anderen (vers 9).

Ze weten zich geen raad. Maar dan komt (vers 10) iemand de feestzaal binnen. Het is de koningin-moeder. Uit het begin van dit vers kunnen we opmaken dat haar aandacht getrokken is door het ongewone rumoer in de feestzaal. Toen ze vernam wat er aan de hand was, is ze naar binnengegaan. Ze begroet de koning zoals dat toen de gewoonte was (vers 11). Ze weet nog een man in zijn koninkrijk 'in wien de geest der heilige goden is'. Koning Nebukadnezar heeft veel aan hem gehad en hem een belangrijke positie gegeven. Ze prijst Daniël aan als iemand met licht, verstand en wijsheid (vers 12), die knopen kan ontbinden d.w.z. raadsels kan oplossen. Hij moet geroepen worden.

TER OVERWEGING

Gods vingers laten de mens zonder God schrikken. Zo kunnen er ook in onze tijd dingen gebeuren waar mensen erg van schrikken. We schrikken vooral als onze eigen leefwereld bedreigd wordt. De vraag is echter wat die schrik uitwerkt. Is het een schrik die maar even is en ons daarna weer doet overgaan tot de orde van de dag? Of is het een heilzame schrik, die degenen die met God zijn opgevoed opnieuw op de knieën brengt? Is het een schrik die mensen, die de Heere God nooit hebben leren kennen, aan het denken zet waardoor er ruimte komt om het over de God van de Bijbel te hebben? We bidden dat 'Gods vinger' de weg baant naar God Zelf. Vraag maar waar de kinderen erg van geschrokken zijn en wat dat bij hen veranderd heeft. De wijzen van Babel kunnen het handschrift van God niet lezen en uitleggen. Ze kennen waarschijnlijk niet het Aramees. Daarnaast kun je zeggen dat ze de Heilige Geest missen. Die leert ware wijsheid. Dat geldt nu nog. De Heilige Geest doet ons het Woord verstaan. Het is min of meer symbolisch voor de mens, die wel de Bijbel leest (denk bijvoorbeeld aan de Moorman), maar die niet begrijpt wat hij leest, die een uitlegger nodig heeft. Meer nog, die de Heilige Geest nodig heeft. De raad van de koningin-moeder is opmerkelijk. Zij wijst de koning op Daniël, de dienstknecht van de Heere, die uitkomst kan geven. Wat is het een zegen als er zulke mensen zijn die, net als die koningin-moeder, wijzen op de Heere Zelf, Die echt uitkomst kan geven. Vraagt naar de Heere en Zijn sterkte. Bij Hem is raad, bij Hem alleen.

c. Daniëls uitleg (Dan. 5: 13-28)

UITLEG VAN DE TEKST

Daniël wordt gehaald (vers 13). Hij is dan ongeveer tachtig jaar oud. Wanneer Belsazar aan hem verteld heeft (vers 14) wat hij allemaal van hem gehoord heeft, zegt hij ook Daniël bij de uitleg van het geheimschrift dezelfde geschenken en eer toe (vers 15 en 16), die hij de wijzen had toegezegd.

Daniël gaat hier niet op in (vers 17). Hij wijst de gaven zelfs duidelijk af. Voordat Daniël het schrift op de muur gaat uitleggen, maakt hij eerst duidelijk waarom God dit teken gegeven heeft. Wat heeft God al niet gedaan in het koninkrijk van Babel? Hij heeft Nebukadnezar het koninkrijk, grootheid, eer en heerlijkheid gegeven (vers 18). De volken waren bang voor hem (vers 19). Maar wat heeft Nebukadnezar gedaan? Hij heeft zijn hart verheven, d.w.z. hij heeft zich hoogmoedig gedragen en had God niet nodig (vers 20). Toen greep de Heere in. Daniël herinnert aan de gebeurtenissen uit hoofdstuk 4. Hij laat zien dat de Heere niet zomaar straft (vers 21). Hij wil dat de mens tot inkeer komt en zich gaat vernederen voor de Heere en Zijn macht leert erkennen. Dan richt Daniël zijn beschuldiging tot Belsazar zelf (vers 22). Hoewel de koning dit allemaal wist, heeft hij zijn hart niet vernederd. De geschiedenis van Nebukadnezar had voor hem al een teken aan de wand moeten zijn, dat God niet met Zich laat spotten. Belsazar heeft zich verhoogd tegen de Heere en Daniël maakt dit concreet door de wijzen op de vaten van Gods huis, die ze ontheiligd hebben (vers 23). De koning heeft de goden van zilver, goud, koper, ijzer, hout en steen geprezen, terwijl zij niet eens zien, horen en weten. God, in Wiens hand zijn adem is en Die zijn weg weet, heeft hij niet verheerlijkt. Daarom is dat schrift op de muur (vers 24) verschenen. Belsazar heeft God niet verheerlijkt en Gods geduld is op. Er staat MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN (vers 25). MENE, MENE (vers 26) betekent 'geteld, geteld'. De herhaling onderstreept dat God de dagen van Babel heeft geteld en dat er een einde aan zal komen. TEKEL (vers 27) betekent gewogen. Dat wijst op de Goddelijke beoordeling van het leven. God legt Belsazars leven in zijn schaal en het is duidelijk. Belsazar kan voor God niet bestaan. De inhoud voldoet niet aan de eisen van Gods heilige wet. UPHARSIN (vers 28), het meervoud van PERES (scheur of breuk) betekent gebroken of aan stukken gedeeld. Het machtige rijk van Babel zal in stukken gebroken en verdeeld worden. Peres heeft ook te maken met Perzië. God geeft het rijk aan de meden en de Perzen, die voor de poort van het paleis staan.

TER OVERWEGING

Belsazar wist het zo goed, zegt Daniël, maar hij heeft zich niet vernederd. En wij? Wij weten het nog veel beter. Wij hebben het hele Woord van God. We weten het dat 'wie God verlaat, smart op smart te vrezen heeft' (Ps. 32: 4 ber.). We weten ook dat wie 'op Hem vertrouwt, op Hem alleen, zich omringt ziet met Zijn weldadigheên' (Ps. 32: 4 vervolg). Wat doen wij?

Wie zichzelf vernedert (voor de Heere), die zal verhoogd worden. En wie zichzelf verhoogt, zal vernederd worden. Maak de kinderen maar duidelijk dat Belsazar vele zonden had, maar het doorslaggevende, de grootste zonde is, dat hij God niet heeft verheerlijkt. Daartoe heeft de Heere ons geschapen om Hem te verheerlijken. Sinds de zondeval verheerlijken we onszelf. In de weg van geloof en bekering en vanwege het werk van Hem, Die de Vader volmaakt heeft verheerlijkt, gaan we God weer verheerlijken. Zo alleen is er toekomst.

d. Belsazars einde (Dan. 5: 29-30)

UITLEG VAN DE TEKST

Bij zo'n ernstige boodschap zouden we verwachten dat het feest zou worden afgelast. Maar niets van dit alles. Daniël moet de eer ontvangen die hij verdiend heeft voor de juiste uitleg van het geheimschrift (vers 29). Het feest gaat door. Maar niet lang meer (vers 30), want wat de Heere zegt, doet Hij ook. We weten uit de geschiedenis dat er op dat moment priesters van Babel zijn, die de paleispoorten openen voor de vijand. De Meden en Perzen zijn daarna het paleis binnen gestormd en hebben in diezelfde nacht Belsazar gedood.

TER OVERWEGING

Wat is de huldiging van Daniël door Belsazar een duidelijk bewijs van het ongelof in het spreken van God. Hij trekt zich er niets van aan. Maar God laat niet met Zich spotten. Diezelfde nacht wordt Belsazar door de vijanden gedood. Vreselijk om zo te vallen in de handen van de levende God. Het feest is voorgoed ten einde. Wijs de kinderen er maar op, dat er ook een feest is dat eeuwig duurt. Dat is het feest van de bruiloft van het Lam en die vreugde mag hier al in beginsel gekend worden als we de Heere leren vrezen. Ondanks de trieste afloop van het wereldrijk van Babel zien we hier toch ook de trouwe zorg van de Heere voor Zijn volk. De val van Babel is ten diepste bedoeld ter verlossing van Israël.

GELOOFSLEER

In deze geschiedenis komt duidelijk naar voren dat er in de wereldgeschiedenis niets buiten God om gaat. Daar schrijft de Nederlandse Geloofsbelijdenis ook over in artikel 13. God voorziet en regeert. Er gebeurt in deze wereld niets zonder Zijn wil en buiten Hem om. Zo overkomt ons niets bij toeval, maar waakt de Vader over ons. Het loopt Hem niet uit de hand. Hij houdt de duivel in toom. Daarin is God ons goed en nabij.

